

ISSN 2738-1846

СТАНДАРДИЗАЦИЈА

Билтен Института за стандардизацију Србије

Број 2 ■ Јун 2023. године ■ Година III

ТЕМЕ БРОЈА:

ГЕНЕРАЛНО ЗАСЕДАЊЕ
CEN-CENELEC 2023.

ИНТЕРВЈУ СА ГЕНЕРАЛНОМ
ДИРЕКТОРКОМ CEN-CENELEC

ANNUAL MEETING

BELGRADE
2023

Издавач

Институт за стандардизацију Србије

Уредници

Татјана Бојанић, директор
Виолета Нешковић-Поповић

Приредили

Братислава Стојановић
Јована Корићанац
Јован Петровић

Лектура

Јована Корићанац

Превод текстова

Јована Корићанац

Дизајн и графичка обрада

Јасмина Богдановић

Фотографије:

Горан Срданов, www.freepik.com, www.pixabay.com

Београд, јун 2023. године

(излази тромесечно)

Адреса издавача: Институт за стандардизацију Србије

Стевана Бракуса 2, 11030 Београд

Кабинет директора: (011) 3409-301

Информациони центар: (011) 6547-293, 3409-310

Продаја стандарда: (011) 6547-496, 3409-335

Телефакс: (011) 7541-257, 7541-938

Е-пошта: infocentar@iss.rs

Интернет-страница: www.iss.rs

САДРЖАЈ

 УВОДНА РЕЧ	2
 ПРЕДСТАВЉАМО ВАМ	4
Спонзори Генералног заседања CEN/CENELEC 2023	4
 У ФОКУСУ ИНСТИТУТА	8
Институт за стандардизацију Србије домаћин Генералног заседања европских организација за стандардизацију CEN и CENELEC	8
30 година европског тржишта	17
 ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЕВРОПСКЕ И МЕЂУНАРОДНЕ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ	21
Награда „Living Standards 2023”	21
Заседање међународног комитета за вештачку интелигенцију	24
 КОЈА РЕЧ О	27
Интервју са генералном директорком CEN-CENELEC	27
Утисци учесника Генералног заседања CEN-a и CENELEC-a у Београду	32
 ИНОВАЦИЈЕ – БОЉА БУДУЋНОСТ	36
Катапулт – програм акцелерације за иновациона предузећа	36
Добитник CEN/CENELEC награде за иновације 2022. године	39
 КРОЗ ПРИЗМУ ИНФРАСТРУКТУРЕ КВАЛИТЕТА	40
АТС - домаћин ЕА МАС Комитета	40
Дан акредитације у Републици Србији	42
Светски дан метрологије	43
Програм подстицања развоја предузетништва	45

УВОДНА РЕЧ

Најзначајни догађај за Институту, али и сва остала национална тела за стандардизацију у Европи у другом кварталу 2023. године било је Генерално заседање CEN-а и CENELEC-а, европских организација за стандардизацију.

Годишње окуљање делегација чланица CEN-а и CENELEC-а представља јединствену могућност за заједнички рад на развоју европске стандардизације. Организација је ове године била поверена Институту за стандардизацију Србије, који је врло озбиљно присуствовао том задатку, пажљиво планирајући сваки

дејал и ништа не преуштајући случају. Вишемесечни шруд није био узалудан, јер је у шоку чешири дана дешавања, од 19. до 22. јуна, све прошло по плану, а очекивања учесника била су у потпуности испуњена.

У овом броју билтена покушали смо да на што бољи начин пренесемо атмосферу са заседања и прикажемо његове најважније делове. Стога, причу започињемо представљањем спонзора, без којих Институт не би успео да врхунски организује овај велики догађај.

Осим самог заседања, тема броја је интервју са генералним директором CEN-а и CENELEC-а, као и утисци неких од осталих учесника. Фокус је стављен и на једну од најбитнијих тема за Европу: три деценије јединственог тржишта, што је био назив једне од панел-дебата одржаних током заседања. Из међународне и европске стандардизације издвојена су још два занимљива догађаја која су се десила у управо завршеном тромесечју.

Не треба заборавити ни редовне рубрике о иновацијама и инфраструктури квалитета, у којима смо такође издвојили значајне и корисне информативне текстове.

Овај билтен може се посматрати као специјално издање, јер се издваја по свом садржају и биће објављен и на енглеском језику.

Срдачно,

Татјана Бојанић

*директор Института за
стандардизацију Србије*

ПРЕДСТАВЉАМО ВАМ ...

СПОНЗОРИ ГЕНЕРАЛНОГ ЗАСЕДАЊА CEN/CENELEC 2023

Институти за стандардизацију Србије је успешно организовао овај велики и важан догађај уз помоћ спонзора и организација које су учествовале као пријатељи Института. Златни спонзор било је стручно удружење „Цементна индустрија Србије“, бронзани спонзори Акредитационо шело Србије, компанија DPC Networks и а. д. Електромрежа Србије, док су се у улози пријатеља Института нашли Привредна комора Србије, Јуџинспект д. о. о. Београд, Институт за испитивање материјала, Мониторинг д. о. о. и компаније Nexa и Eti B.

ЗЛАТНИ СПОНЗОР

Удружење Цементна индустрија Србије „ЦИС“ је невладино и непрофитно удружење за праћење и анализу правног оквира који уређује пословање цементне индустрије у Србији и ЕУ. Циљ Удружења је пружање стручне подршке његовим члановима: ЛАФАРЖ СРБИЈА д. о. о., Беочин, МОРАВАЦЕМ д. о. о., Поповац и ТИТАН ЦЕМЕНТАРА КОСЈЕРИЋ д. о. о., Косјерић.

Мисија Удружења је подршка одрживом развоју кроз примену иновација, савремених технологија и промоцију еколошких модела градње и активни допринос стварању повољне пословне климе и економског напретка у Србији.

ЧЛАНОВИ УДРУЖЕЊА „ЦИС“

ЛАФАРЖ Србија је део ЛафаржХолцим групе,
Зайошљава 115.000 радника у више
од 90 земаља широм света
у преко 2.500 појона.

Моравацем је део ЦРХ групе, која
зайошљава 89.000 људи на близу
3.900 оперативних локација
у 31 земљи широм света.

ТИТАН ГРУПА је основана
1902. године. Послуже у 12 земаља,
има више од 5.900 запослених
на 209 производних локација..

БРОНЗАНИ СПОНЗОРИ

DPC – иновативни центар дигиталне штампе који се бави производњом реклама и услугама оглашавања, уз увођење нових технологија и производа на тржиште.

Акредитационо тело Србије (АТС) – национално тело за акредитацију у Републици Србији и једина установа којој је Законом о акредитацији поверено обављање послова акредитације у нашој земљи.

Електромрежа Србије – оператор преносног система у Републици Србији са око 1 350 запослених и послује као акционарско друштво у потпуности у власништву Републике Србије.

ПРИЈАТЕЉИ ИНСТИТУТА

Привредна комора Србије – национална асоцијација привредних друштава, предузетника и других облика организовања који обављају привредну делатност на територији Републике Србије.

Југоинспект д. о. о. Београд – најстарија независна специјализована акредитована међународно призната контролна организација у Србији и региону.

Институт ИМС – једна од водећих научно-истраживачких организација у бројним областима, која већ осам деценија представља спој научно-истраживачке и примењене делатности.

Монтпројект д. о. о. – друштво за пројектовање и извођење електро машинских инсталација производњу и промет разводних постројења и опреме за дистрибуцију електричне енергије и управљачке опреме.

Nexa Grupa – пословни систем који се састоји од 15 компанија које послују у Хрватској, Босни и Херцеговини и Србији и чија је основна делатност производња грађевинских материјала.

Eti B – добављач производа и услуга у области електричних инсталација и произвођач керамичких производа, алата и опреме, као и производа од пластике и техничког каучука.

У ФОКУСУ ИНСТИТУТА

ИНСТИТУТ ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ СРБИЈЕ ДОМАЋИН ГЕНЕРАЛНОГ ЗАСЕДАЊА ЕВРОПСКИХ ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА СТАНДАРДИЗАЦИЈУ CEN И CENELEC

Овојгодишње Генерално заседање европских организација CEN и CENELEC одржано је у Београду, а домаћин овој великој догађаја био је Институт за стандардизацију Србије, као национално тело за стандардизацију у Републици Србији. Институт представља нашу земљу и заступа њене интересе по питањима стандардизације у овим организацијама, а статус пуноправног члана има од 1. јануара 2017. године. Као најмлађа чланица CEN/CENELEC-а, Институт је добио поверење да организује овај значајни скуп управо у години у којој се обележава три деценије од формирања јединствене европске тржишта.

У периоду од 19. до 22. јуна, у хотелима „Мона“ и „Метропол“ одржани су састанци административних одбора и скупштина CEN-а и CENELEC-а, као и заједничка скупштина ових организација. Коктел добродошлице за учеснике и сараднике Института приређен је у ресторану „Аероклуб“, а свечана вечера у ресторану „Гардош“. Том приликом, приступе је поздравио помоћник министра привреде, Никола Витас и одржао краћи говор, у којем је нагласио значај заседања за подизање угледа националне стандардизације.

На састанцима су представници националних тела за стандардизацију из целе Европе имали прилику да оцене своја досадашња достигнућа, одреде приоритете који се односе на будуће планове и одлучују о даљим правцима развоја европске стандардизације. Ово је такође била идеална прилика за све присутне госте да боље упознају стандардизацију у Републици Србији, али и да из прве руке сазнају нешто више о нашој земљи и главном граду.

За учешће је пријављено више од 230 стручњака из 34 европске земље, којима су понуђене две могућности: да лично присуствују или да на даљину прате састанке преко видео-преноса. Већина, скоро 200 њих, била је присутна уживо јер се директни сусрет, поред свих предности виртуелног контакта, показао као значајнији за размену информација и искустава. Нарочито због тога што је у паузама заседања одржано више билатералних састанака на којима су постигнути договори о сарадњи између одређених националних тела за стандардизацију.

Прва два дана Генералног заседања, 19. и 20. јун, били су резервисани за састанке чланова административних одбора CEN-а и CENELEC-а. Око тридесетак учесника присуствовало је лично овим састанцима у хотелу „Мона“, док је њих десетак ове седнице пратило онлајн. Наредна два дана, 21. и 22. јун, били су резервисани за централна дешавања у хотелу „Метропол“. Најпре је одржана затворена седница за вође свих делегација, након које је уследила заједничка седница којој су присуствовали сви чланови делегација. Затим, одржане су и појединачне седнице чланица CEN-а и чланица CENELEC-а.

Посебну целину програма чиниле су три панел-дебате, од којих је једна била посвећена тридесетогодишњици јединственог европског тржишта. Делегацију Србије чинили су директор ИСС-а Татјана Бојанић и остали представници највишег руководства, руководиоци сектора у Институту: Виолета Нешковић-Поповић, Горан Бајић и Радиша Кнежевић. Поред тога, један од панелиста у дискусији на тему европског тржишта био је Никола Мирковић, представник Министарства привреде РС.

На састанцима и дебатама одржаним у „Метрополу“, поред великог броја делегата, лично су присуствовали и високи представници међународних организација за стандардизацију ISO и IEC, али и земаља са статусом пратећих организација, Израела и Азербејџана. У паузама заседања одржано је више билатералних састанака, а делегација Института састала се са представницима Азербејџана последњег дана заседања.

EUROPEAN STANDARDIZATION

Strategy 2030

Теме састајанака

Сматра се да је 2023. година одлучујућа за будућност Европе, а на овогодишњем Генералном заседању европских организација за стандардизацију говорило се о многим изазовима са којима се Европа, али и свет данас суочавају. Европски стандарди представљају користан алат за решавање различитих проблема, почев од борбе против глобалног загревања до креирања напредног дигиталног екосистема, укључујући и подстицање одрживог економског опоравка. Поред тога, ове године се прославља тридесет година постојања јединственог тржишта, а заједнички EN стандарди били су изузетно важан елемент који је умногоме допринео томе да јединствено тржиште постане стварност. Управо су они имали кључну улогу у обезбеђивању поузданих решења заснованих на тржишту и олакшавању трговине кроз уклањање препрека. Због тога је ове године састанак у Београду био прилика да европске организације за стандардизацију сагледају све оно што је до сада постигнуто по том питању и да размене мишљења о корацима који воде у бољу будућност. Захваљујући снажном систему европске стандардизације заснованом на консензусу и прихватању примера најбоље праксе, EN стандарди представљају једини прави пут за решавање тренутних изазова. Такође, доношење и примена EN стандарда обезбеђује сигурну подршку тренутним приоритетима Европске уније.

На састанцима који су одржани током трајања Генералног заседања највише се разговарало о начинима на које можемо помоћу стандарда утицати на идентификоване проблеме, као и на који начин европски систем стандардизације заједничким снагама учинити још ефикаснијим тако да може адекватно да одговори на све захтеве времена у коме живимо. Поред тога, веома је важно да стандардизација у целој Европи настави да обезбеђује одржива решења која подстичу зелену и дигиталну транзицију.

Посебан фокус на овогодишњем заседању био је на новим могућностима које отвара нова европска стратегија стандардизације, а односе се на сарадњу европских организација за стандардизацију са другим европским организацијама и институцијама, што ће додатно ојачати европски систем стандардизације. Стога је овај сусрет био и прилика за разговор о даљим активностима у вези са применом заједничке Стратегије 2030, као и за панел-дискусију посвећену тридесетогодишњици јединственог тржишта.

Разматрала се тема слободног европског тржишта са аспекта стандардизације, а посебан нагласак био је на доприносу стандарда као подршке јединственом европском тржишту.

CEN и CENELEC

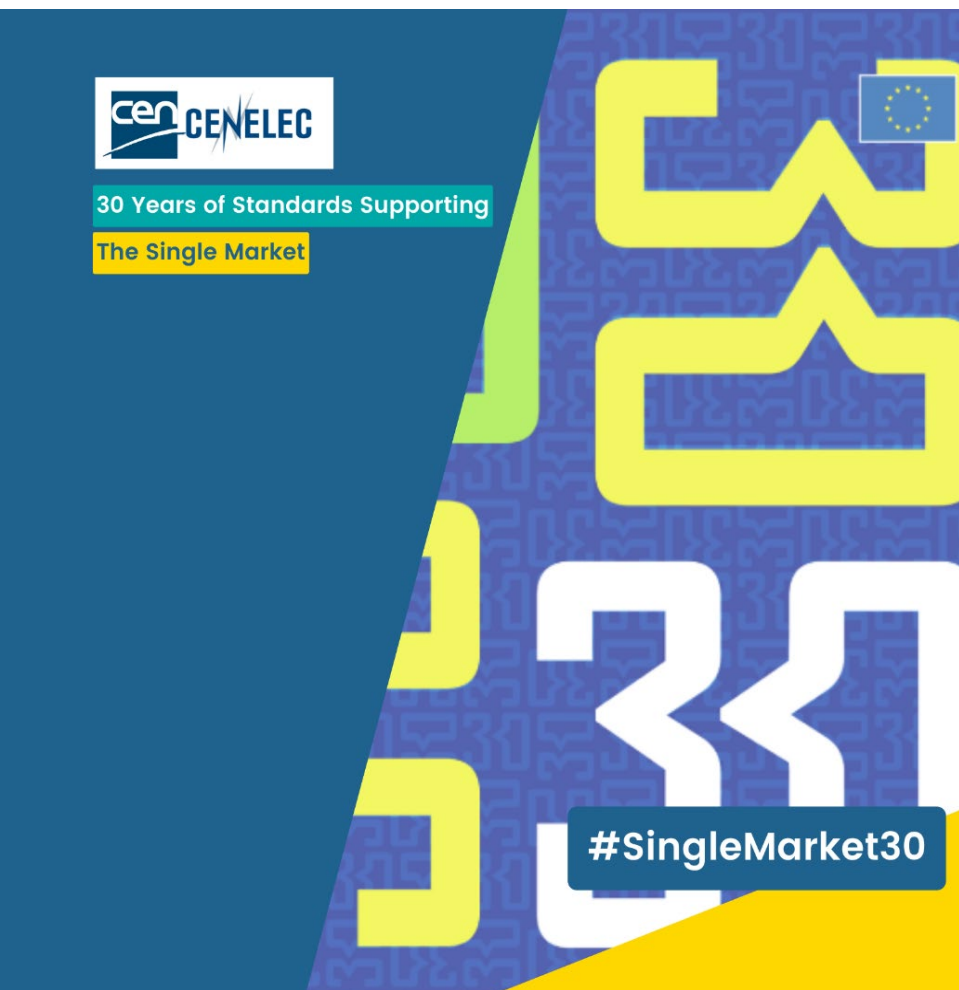
Европски комитет за стандардизацију (CEN) и Европски комитет за стандардизацију у области електротехнике (CENELEC) признати су од стране Европске уније и Европског удружења за слободну трговину као европске организације за стандардизацију одговорне за развој стандарда на европском нивоу. У овим стандардима утврђују се спецификације и процедуре у вези са широким спектром материјала, процеса, производа и услуга.

Чланице CEN-а и CENELEC-а јесу национална тела за стандардизацију 34 европске земље. Европски стандарди (EN) и други сродни документи које су усвојили CEN и CENELEC, прихваћени су и признати у свим земљама чланицама.

Европски стандарди доприносе повећању безбедности, побољшању квалитета, олакшавању препрека у трговини и јачању јединственог европског тржишта. Они се развијају кроз процес сарадње између експерата из области привреде и индустрије, истраживачких институција, организација за заштиту потрошача, организација за заштиту животне средине, као и многих других заинтересованих страна. CEN и CENELEC такође раде на промоцији усклађивања стандарда на међународном нивоу у оквиру споразума о техничкој сарадњи са Међународном организацијом за стандардизацију (ISO) и Међународном електротехничком комисијом (IEC).

Припремиле: Братислава Стојановић и Јована Корићанац

30 ГОДИНА ЕВРОПСКОГ ТРЖИШТА

Јединствено европско тржиште настало је 1993. године, а основна сврха била је олакшање пословања, али и свакодневне живота људи. С обзиром на то да је развој овог пројекта био изузетно успешан, данас је јединствено тржиште један од најважнијих алаћа у Европској унији који има главну улогу у суочавању са новим изазовима, борби против климатских промена, изградњи чистој и безбедној снабдевања енергијом, као и дигитализацији привреде. Јединствено тржиште омогућило је Европи да из пандемије ковида 19 изађе још снажнија, али и спремна за суочавање са тренутном енергетском кризом, помажући компанијама да ојачају своје ланце снабдевања и пронађу нове пословне прилике. Људима је омогућено да пушују и раде широм Европске уније, док се роба, услуге и новац крећу слободно као у оквиру једне земље. Овакав систем обезбедио је многа већи избор производа и услуга за потрошаче широм Европске уније.

Јединствено тржиште подразумева да сви који функционишу у оквиру њега буду једнаки. Из тог разлога потрошачи имају поверење у то да производе које купују и услуге које користе широм Европске уније испуњавају све релевантне захтеве за квалитет и безбедност, као и да компаније поштују правила о раду и заштити животне средине. Мање компаније су такође добиле прилику да привуку више инвестиција, пронађу нове партнере и лакше превазиђу потешкоће које се могу појавити у непредвиђеним ситуацијама.

Европски стандарди одиграли су значајну улогу у одређивању успеха јединственог тржишта захваљујући специфичном систему стандардизације заснованом на консензусу и инклузији који је обезбедио јасноћу и доследност приликом трговине робом и услугама широм Европе, пружајући на тај начин поверење компанијама и потрошачима у различитим државама чланицама. Како би се обезбедила усаглашеност за законодавством Европске уније и помогло предузећима да се придржавају прописа, на захтев Европске комисије развија се посебна врста стандарда, тзв. хармонизовани стандарди. На овај начин европски стандарди допринели су томе да производи и услуге испуне највише захтеве за квалитет и безбедност, као и изградњи поверења у јединствено тржиште.

CEN и CENELEC, као две званичне европске организације за стандардизацију, увек су били посвећени добром функционисању јединственог тржишта. Европски стандарди пружали су подршку свему, од безбедности деčјих игралишта и лифтова, па све до одлуке о усвајању универзалних пуњача за електронику. Ову улогу европских организација за стандардизацију истакла је и Европска комисија у новој стратегији која се односи на стандардизацију, као и Европски парламент у резолуцији у којој се посебно истиче важност европских стандарда за јединствено тржиште, конкурентност европске индустрије и безбедност људи.

Панел-дискусија „Тридесет година јединственог тржишта“

У оквиру Генералног заседања европских организација за стандардизацију које је одржано у Београду, као посебна целина издвојила се панел-дискусија посвећена тридесетогодишњици јединственог европског тржишта. Ова дискусија окупила је кључне актере европског система стандардизације који су говорили о улози стандарда током првих тридесет година постојања јединственог тржишта и изазовима који предстоје у тренутном геополитичком контексту.

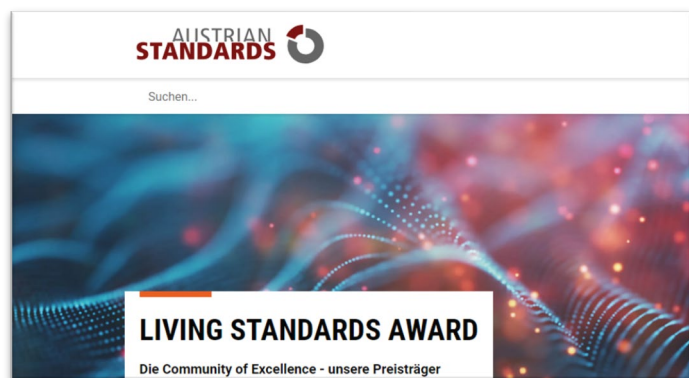
Учесници и главни говорници били су представница Европске комисије Мејв Рут, председник CEN-а Стефано Калцолари, Јан Фромонт из компаније „Schneider Electric“ и председник индустријског саветодавног форума, генерални директор ETSI-ја Луис Хорхе Ромеро, као и представник наше земље, Никола Мирковић из Министарства привреде Републике Србије. Говорници су овом приликом изнели своје ставове о досадашњим резултатима и улози стандарда у развоју јединственог европског тржишта. Никола Мирковић известио је присутне о почетној и тренутној преговарачкој фази у процесу придруживања Европској унији, као и о наредним корацима. Нарочито је нагласио је допринос стандарда када је у питању безбедност производа, као и подршку стандарда националној техничкој регулативи. Поред тога, као значајне факторе за већу примену стандарда издвојио је повећавање конкурентности на тржишту и олакшавање трговине.

Сви говорници били су сагласни са чињеницом да је европска стандардизација била изузетно значајна за подстицање слободног кретања робе, услуга, људи и капитала широм Европе, док је нови законодавни оквир значајно допринео повећању хармонизације и правилном функционисању јединственог европског тржишта.

Припремила: Јована Корићанац

ЗАНИМЉИВОСТИ ИЗ ЕВРОПСКЕ И МЕЂУНАРОДНЕ СТАНДАРДИЗАЦИЈЕ

НАГРАДА „LIVING STANDARDS 2023“

Награда „Living Standards“ јесте најважнија награда која се додељује за стандардизацију и иновације у Аустрији сваке године. Ова награда открила је много нових националних и међународних шампиона и показала како стандарди доприносе успешном пословању, унапређењу иновација и претварању идеја у реалност.

Ове године додела награда организована је 15. маја, по први пут у сарадњи са „4GAMECHANGERS“ фестивалом који се одржава у Бечу, а оснивачи, организације и испитивачи који користе стандарде у циљу економског успеха и друштвеног напрешка награђени су у седам категорија. Овогодишњи победници показали су како се помоћу стандарда друштвене вредности могу претворити у пословни успех, као и због чега стандарди треба да остану једно од главних пилања.

Након хибридних церемонија доделе награда током последњих година, циљ за 2023. годину био је јасан – окупити људе на једном месту које је синоним за иновацију, будућност и одрживост, а то је фестивал „4GAMECHANGERS“. Награда „Living Standards“ учинила је значај примене стандарда видљивијим, а већ неколико година јасно се издвајају екологија и дигитализација као области које добијају све важнију улогу у европској и међународној стандардизацији.

Према речима организатора, последњих година повећава се број пријава из области одрживости и дигитализације. На пример, било је много позитивних коментара у вези са темом „Етика и вештачка интелигенција“, а Универзитет за економске науке у Бечу добио је награду за пројекат у оквиру ког је описано на које се све начине могу избећи претње које су повезане са коришћењем вештачке интелигенције.

Стандарди не гарантују само безбедност и квалитет услуга, производа и процеса, они су такође и пречица до међународног тржишта. У Аустрији има много таквих примера, а неки од њих су високотехнолошке компаније „BDI Bioenergy“ и „TTTech Group“, успешна стартап предузећа Purency и BHS Technologies, лабораторија за иновације „GrünStattGrau“, сервисни центар R.U.S.Z, као и Аустријски институт за технологију и Аустријски истраживачки институт за хемију и технологију. Сви су они добитници награде „Living Standards“.

4GAMECHANGERS Festival

Значај сарадње

Аустријски стандарди били су у центру пажње овојгодишње фестивала „4GAMECHANGERS“, а догађај је годишно ујошћунило присуство бивших добитника награде „Living Standards“, који су причали о својим искусема и значају примене стандарда. Валери Холингер, извршни директор Института за стандардизацију Аустрије (ASI), истакла је да стандардизација постоји више од сто година и да је посебна због тога што је отворена за све, без обзира на то да ли је реч о великој компанији, малом предузећу, истраживачкој институцији или невладиној организацији. Стандардизација је увек отворена за нове идеје, размену знања, стварање различитих перспектива у једну прејоруку, као и развијање заједничких решења.

Припремила: Јована Корићанац

Извор: <https://www.cencenelec.eu/news-and-events/news/2023/newsletter/on-the-spot-43-asi/>

ЗАСЕДАЊЕ МЕЂУНАРОДНОГ КОМИТЕТА ЗА ВЕШТАЧКУ ИНТЕЛИГЕНЦИЈУ

Партнерство и сарадња биле су кључне шеме пролећног заседања Комитета за вештачку интелигенцију JTC 1/SC 42. По први пут од пандемије, SC 42 одржао је заседање уживо уз могућност учешћа онлајн. Недељу дана око 100 делегата присуствовало је састанцима у Берлину уживо, док је 150 учествовало онлајн.

Главни говорници су ову прилику искористили да истакну значај међународних стандарда у развоју и примени система вештачке интелигенције. Међу њима су, између осталих, били Кристофер Винтерхалтер, извршни директор Немачког института за стандарде (DIN), који је отворио састанак, као и Девин Макданијелс из Шведске мировинске организације (WTO).

Господин Винтерхалтер истакао је важност хоризонталних стандарда које развија SC 42, а који омогућавају вертикалан и специфичан рад техничких комитета ISO-а и IEC-а. Господин Макданијелс говорио је о кључној улози коју стандарди имају у уклањању техничких баријера у трговини – већа продуктивност, боље управљање ланцем снабдевања и нижи трошкови. Макданијелс је такође истакао потребу за развојем низа нових стандарда како би се олакшао рад влада широм света, с обзиром на то да се политике и прописи за управљање развојем и коришћењем вештачке интелигенције

све више разматрају. Председник SC 42 Ваел Вилијам Дијаб нагласио је важност сарадње са партнерима и заинтересованим странама. Према његовим речима, ово одражава кључну улогу коју међународни стандарди могу имати у обезбеђењу одговорног усвајања вештачке интелигенције. Сарадња треба да буде централни део рада, као и коришћење предности свеобухватног скупа алата који су нам доступни. Узимајући у обзир постојећу блиску сарадњу са IEC Техничким комитетом TC 65/SC 65A, делегати су одобрили потенцијалну здружену радну групу која ће радити на наставку пројекта.

Функционална безбедност је кључна у производним индустријама и укључује оцењивање потенцијалних опасности, као и примену мера за ублажавање или отклањање тих опасности. Принципи функционалне безбедности могу се применити на системе вештачке интелигенције уколико се узму у обзир потенцијалне опасности, оцењивање ризика и примена одговарајућих мера за ублажавање ових ризика. Делегати су такође одобрили два нова техничка извештаја (TR). Први ће пружити преглед концептуалних оквира за градуисани систем упоређивања карактеристика квалитета система вештачке интелигенције. Ови оквири представљају структуриране приступе за вредновање и поређење перформанси различитих система вештачке интелигенције на основу специфичних критеријума и метрика, како би се оценили њихов укупни квалитет и ефективност. Други технички извештај односиће се на синтетичке податке у контексту система вештачке интелигенције. Ово подразумева вештачки генерисане податке који опонашају податке из стварног света, али нису изведени из стварних посматрања или мерења. Синтетички подаци омогућавају истраживачима и програмерима да креирају велике и разнолике скупове података без прикупљања осетљивих или приватних информација или приступа таквим информацијама. Такође се може користити за проширење постојећих скупова података генерисањем додатних узорака који обухватају шири спектар сценарија, варијација или одступања.

Током овог пролећног заседања Комитета SC 42, председник Комитета CASCО представио је преглед активности овог комитета и говорио о оцењивању усаглашености система вештачке интелигенције. CASCО је комитет ISO-а који је одговоран за развој политике у вези са оцењивањем усаглашености, али не спроводи активности оцењивања усаглашености. Овај комитет блиско сарађује са IEC-ом и већина CASCО докумената објављују се као заједнички ISO и IEC документи. SC 42 развија међународне стандарде за вештачку интелигенцију. Јединствени приступ овог комитета узима у обзир цео екосистем вештачке интелигенције, разматрајући технолошке способности и нетехничке захтеве, као што су пословни захтеви, захтеви прописа и политике, потребе домена примене и етичка и друштвена питања.

Припремила: Јована Корићанац

Извор: <https://www.iec.ch/blog/iec-iso-ai-plenary-spring23>

КОЈА РЕЧ О ...

ИНТЕРВЈУ СА ГЕНЕРАЛНОМ ДИРЕКТОРКОМ CEN-CENELEC

Генерално заседање CEN-а и CENELEC-а у Београду које је организовао ИСС, наша чланица из Србије, било је заиста изванредно. С обзиром на то да је ИСС најмлађа чланица, успео је да унесе свежину и неку нову динамику у чишав догађај. Можемо рећи да је овај догађај прошакао изузетно успешно и желим да честитам нашим домаћинима, јер знам да су се суочили са доста изазова током организације, а било је заиста много учесника и скоро свих европских земаља и шире. Такође желим да им се захвалим на њиховом пријему и емоцијама које су унели у организацију Генералног заседања, јер је то само још више допринело успешној реализацији.

Елена Сантјаго Сид, генерална директорка CEN-CENELEC

Какав је био Ваш општи утисак после Генералног заседања?

Био је то велики успех – и по садржају и по формату. Ове године у Београду, након 3 године без могућности да обезбедимо пуну физичку присутност – успели смо да осавременимо приступ и обезбедимо пријатно искуство присутнима на састанку – уз поштовање дневних редова и захтева административних одбора и Генералног заседања. Захваљујући посвећености веома професионалног особља у ИСС-у, CEN-у и CENELEC-у, било је могуће обезбедити динамичан приступ уз несметану интеракцију, и то не само са присутнима на састанку, већ и са онима који су учествовали онлајн. Такође мислим да је организовање Генералног заседања у Србији била одлична прилика да се делегације чланица CEN-а и CENELEC-а које долазе из земаља Балкана придруже Заседању у пуном саставу. CEN и CENELEC свакако имају користи од импресивне разноликости у оквиру система и овај састанак нам је пружио прилику да се приближимо овом специфичном делу Европе, научимо нешто више о земљи, људима, култури и економији.

Да ли мислите да су Ваша очекивања у вези са Генералним заседањем испуњена? Због чега јесу или због чега нису?

Превазишло је очекивања. Све је прошло веома добро. Чланови су били веома задовољни исходом дискусија и одлукама донетим на административним одборима и Генералном заседању. Избори су протекли веома глатко, техничка подршка је функционисала савршено, а наш домаћин ИСС омогућио нам је да осетимо чувено дивно српско гостопримство које је још више учврстило везе ове велике породице, а то је европска стандардизација. Догађај за памћење чији је домаћин била најмлађа чланица CEN-а и CENELEC-а – хвала целом тиму ИСС-а. Они су посвећени и веома пријатељски настројени професионалци – било је задовољство учествовати у заједничкој реализацији овог важног пројекта.

О којим се све темама разговарало на овом генералном заседању?

Увек почињемо са састанцима одбора на којима се углавном воде неке озбиљније дискусије о стратешким поглављима која се односе на европску стандардизацију, а посебно на CEN и CENELEC. Ове године састанци одбора били су посвећени преиспитивању управљања, имплементацији европске стратегије стандардизације и релевантних пројеката за CEN и CENELEC Стратегију 2030. Посебно је интересно било разговарати о ангажовању чланица CEN-а и CENELEC-а у дефинисању националних стратегија стандардизације и њиховом усклађивању са европским, као и о начинима на које можемо пратити напредак, оцењивати ризике и такође идентификовати прилике.

Заједнички састанак у оквиру Генералног заседања ове године био је посвећен тридесетогодишњици јединственог тржишта – главна службеница за стандардизацију Европске комисије Мејв Рут, заједно са главним актерима у европској стандардизацији, разговарала је о доприносу стандардизације и изазовима који предстоје. Такође смо имали прилику да чујемо и представника Министарства привреде Републике Србије који је говорио о значају

стандардизације на путу Србије ка Европској унији. Председници и потпредседници CEN-а и CENELEC-а, заједно са представницима међународних организација за стандардизацију, ISO, IEC и ITU-T, разматрали су значај одржавања чврстих веза са међународном стандардизацијом, кључна достигнућа у прошлој години и будуће пројекте. Модератор читавог догађаја био је Милош Максимовић, фантастични српски водитељ.

Генерална заседања углавном чине статутарне седнице посвећене финансијским питањима: свођење рачуна из претходних година и усвајање буџета за наредну годину, као и избори званичника – ове године је реизбор председника CEN-а Стефана Калцоларија, избор председника CENELEC-а, Рикарда Ламе (почевши од 2025. године) као кандидата заједно са садашњим председником CENELEC-а, Волфгангом Најцелом за 2024. годину, избор потпредседника за финансије у CEN-у и реизбор потпредседника за политику, у CEN-у и CENELEC-у, техничког потпредседника у CEN-у и потпредседника за финансије у CENELEC-у. Поред тога, реизабрано је и неколико чланова административних одбора.

Циљ је да то буде инклузивна управа која представља разноликост чланица CEN-а и CENELEC-а.

Који су циљеви овог генералног заседања и како европске организације могу наставити да сарађују и деле знање након његовог завршетка?

Генерално заседање има два важна циља:

- Први и најважнији је да чланице и партнери CEN-а и CENELEC-а размене мишљења о „стању“ европске стандардизације. То је као здравствена провера, размена искустава, изазова, прилика и заједнички договор око најбољег и најдоследнијег приступа за даље активности. Како би се осигурала сарадња након ових састанака, CEN и CENELEC организују радионице, вебинаре и неформалне мреже у циљу бољег упознавања са заинтересованим чланицама и оним поглављима која су идентификована као најрелевантнија и најинтересантнија, како би се осигурала одрживост и робусност система.
- Други циљ, можда не тако атрактиван, али подједнако важан, јесте да испунимо законске захтеве као непрофитна међународна удружења, примењујући праксу доброг управљања и обезбеђујући праћење одговарајућих процеса, уз транспарентност, инклузивност, отвореност и учешће свих чланица у правним и стратешким одлукама које се односе на организације.

Да ли постоји нешто што бисте желели да промените на будућим генералним заседањима?

Они који блиско сарађују са многим знају шта бих рекла – увек има простора за побољшање, иако морамо да размотримо ресурсе и време који су потребни за увођење било какве значајне промене. Срећни смо и поносни на Генерално заседање 2023, и знам колико је труда и енергије потребно за то. Тренутно оцењујемо Генерално заседање 2023. и сигурно ћемо покушати да научимо нешто из овогодишњег искуства како бисмо наша будућа заседања учинили ефикаснијим и делотворнијим.

Са којим се све изазовима европска стандардизација може суочити у будућности?

Видим неколико изазова, али видим више прилика. Успех европског система стандардизације зависи од наше способности да се прилагођавамо, развијамо и еволуирамо, управљајући неизвесношћу уз очување функционисања, конкурентске позиције и дугорочног раста система, другим речима – успех зависи од робусности система. Из тог разлога смо се у последње две године фокусирали на нашу отпорност и робусност.

Европска стратегија стандардизације отворила је неограничен хоризонт за CEN и CENELEC; разговор о стандардизацији на нивоу одбора, наглашавање њене стратешке вредности, позивање на укључивање и подршку индустрије, повезивање стандарда са њиховом способношћу да се такмиче на јединственом и глобалном тржишту, уз наглашавање вредности за друштво, изградњу поверења у производе и услуге који су развијени у складу са европским стандардима. Како би били у могућности да испуне ова велика очекивања, CEN и CENELEC, као најважнији актери европског система стандардизације, морају да дефинишу одрживе пословне моделе, који могу да одговоре на изазов беспрекорно доступних информација – наша дигитална

трансформација и наша способност да развијамо решења са додатном вредношћу за решавање потреба тржишта јесу од кључног значаја. Како бисмо то постигли, такође су од виталног значаја нове вештине и компетенције које омогућавају ову еволуцију. Стога је образовање о стандардизацији још један изазов који морамо претворити у прилику. Са следећом генерацијом креатора стандарда, благовременом дигиталном трансформацијом, ангажованом европском индустријом и законодавством погодним за иновације, као што је нови законодавни оквир – CEN и CENELEC морају да прихвате изазов и постану први избор када је реч о стандардизацији у Европи, као што је то наглашено у CEN-CENELEC Стратегији 2030.

Elena SANTIAGO CID

Director General

Интервју припремила: Јована Корићанац

УТИСЦИ УЧЕСНИКА ГЕНЕРАЛНОГ ЗАСЕДАЊА CEN-a И CENELEC-a У БЕОГРАДУ

Пишали смо и неке од учесника да са нама поделе утиске након последњеј дана Генералној заседања CEN-CENELEC-a...

Генерално заседање CEN-a и CENELEC-a одржано је ове године у Београду. Велико је задовољство бити овде, имали смо неколико састанака који су били веома добро организовани. Желим да се захвалим на гостопримству наших домаћина који су се заиста потрудили да све протекне савршено. Хвала вам!

Wolfgang Niedziella, председник CENELEC-a

Све похвале ИСС-у на одличној организацији Генералног заседања CEN-a и CENELEC-a. Имамо изузетно добру сарадњу са Србијом и увек се трудимо да помогнемо једни другима. Веома нам је драго што смо имали прилику да управо овде одржимо Генерално заседање. Хвала вам!

Jens Heiede, директор Данске стандардизације (DS)

Пре свега, желим да се захвалим ИСС-у и целом тиму на одличној организацији Генералног заседања. Читава атмосфера допринела је томе да се сви осећамо као код куће и могу слободно да кажем да сам уверена у то да ћемо кроз заједнички рад и сарадњу успети да савладамо све будуће изазове.

Iuliana Chilea, генерални директор Румунске асоцијације за стандардизацију (ASRO)

Генерално заседање у Београду протекло је супер! Инфраструктура која је обезбеђена допринела је изузетно успешној организацији једног овако великог догађаја. Желимо да се захвалимо ИСС-у на позиву у Београд. Овај град је дивно место, Србија је једна веома интересантна земља и препоручујем свима да је посете.

Gian Luca Salerio, руководилац за међународну политику у Националном институту за стандардизацију Италије (UNI)

Драги пријатељи из Србије, ово је била заиста дивна недеља за све нас. Боравак у Београду нам је био изузетно пријатан, пре свега због чувеног топлог гостопримства људи у Србији. Желим да се захвалим нашим домаћинима, тиму из CEN-а и CENELEC-а, као и свима осталима који су били део овог великог догађаја.

Aykut Kirbaş, генерални секретар Турског института за стандардизацију (TSE)

Хвала ИСС-у на топлом гостопримству, било је велико задовољство упознати чланице CEN-а и CENELEC-а уживо. Све је било одлично организовано. Желимо да се захвалимо на позиву и искористимо ову прилику да вас позовемо да посетите нашу дивну земљу Израел. Видимо се!

Osnat Shats, сениор пројектни менаџер у Институту за стандарде Израела (SII)

Било је врло лепо на данашњем састанку одржаном у оквиру Генералног заседања CEN-а и CENELEC-а. Састанак је био врло ефикасан, одржани су избори за председнике и потпредседнике, као и чланове административних одбора CEN-а и CENELEC-а. Такође сам уверена да ће неке одлуке донете у оквиру београдског заседања утицати на правац развоја европске стандардизације.

Маријетка Стрле Видали, директор Словеначког института за стандардизацију (SIST)

Желим да се захвалим ИСС-у, на челу са директорком Татјаном Бојанић која је у својству домаћина успешно организовала Генерално заседање CEN-а и CENELEC-а. На овом заседању донете су веома битне одлуке у веома пријатној атмосфери. Верујем да није било лако организовати овакав догађај на коме је било око 200 учесника и изаћи у сусрет свим захтевима. Тим из ИСС-а је у томе успео и све похвале за предан рад!

Рада Јањић, помоћник директора Института за стандардизацију Црне Горе (ISME)

Веома ми је драго што сам овде заједно са другим чланицама CEN-а и CENELEC-а. Могу да похвалим комплетну организацију коју је реализовао ИСС, моју колегиницу Татјану Бојанић и њен тим. Дали су један велики допринос и сви смо се сложили да је ово једна од бољих организација Генералног заседања. Надам се да ћемо наставити добру сарадњу, јер су наше две институције веома блиске, као и наше две државе. Хвала Србији и Београду на гостопримству и доброј организацији. Надам се да ћемо се ускоро видети у Републици Северној Македонији!

Џеват Кицара, директор Института за стандардизацију Републике Северне Македоније (ISRM)

...

С обзиром на то да је, према речима самих учесника, организација овог догађаја била изузетно успешна, може се закључити да су њихова очекивања испуњена и да је Институт у потпуности испунио свој задатак. Такође, ово велико позитивно искуство може бити врло инспиративно за друге земље, чланице европских организација за стандардизацију, које до сада нису биле номиноване за организатора овог великог догађаја. Сасвим је сигурно да његова реализација у Србији представља важан корак и прекретницу за даљи развој националне стандардизације.

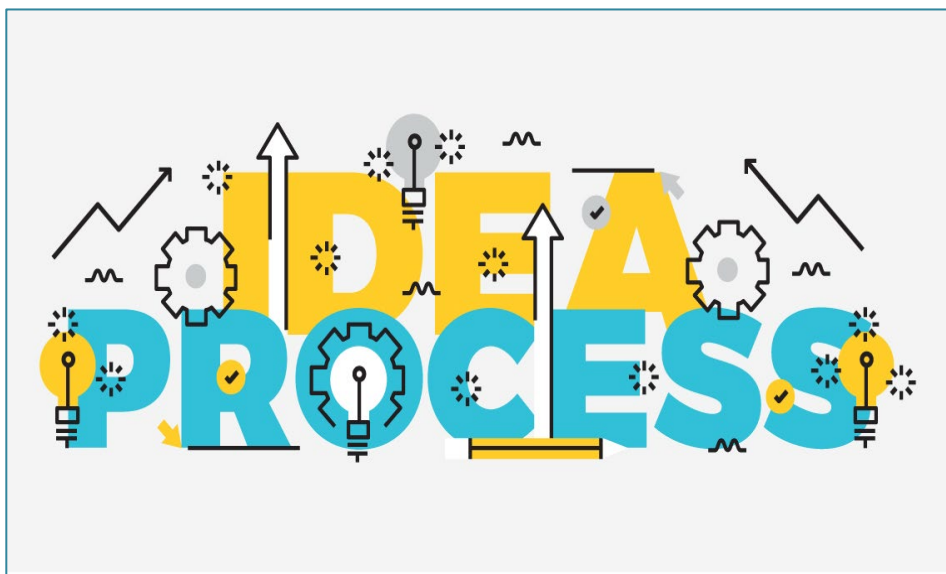
Припремила: Братислава Стојановић

ИНОВАЦИЈЕ – БОЉА БУДУЋНОСТ

КАТАПУЛТ – ПРОГРАМ АКЦЕЛЕРАЦИЈЕ ЗА ИНОВАЦИОНА ПРЕДУЗЕЋА

Први српски акцелератор: Капалаулт

Програм акцелерације Капалаулт даје подршку и средства потребна за реализацију идеја иновативним домаћим предузећима у раним фазама развоја. Покренут је од стране Фонда за иновациону делатност, као део Пројекта акцелерације иновација и подстицања раста предузетништва у Републици Србији (SAIGE). Овај пројекат посвећен је јачању иновативног предузетништва и научних истраживања и резултат је сарадње Владе Републике Србије, Европске уније и Светске банке.

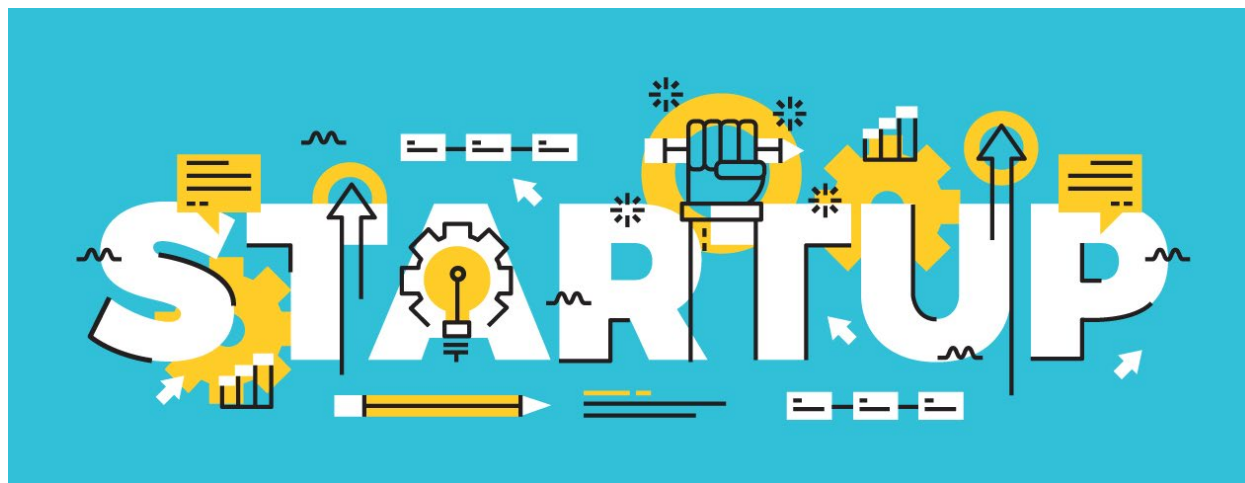

Катапулт сваке године подржава до 20 нових предузећа, класификованих у две категорије – „Ideation” и „Scale-up” тако што их повезује са експертима из индустрије и менторима са великим искуством у развоју компанија. Сваком предузећу се додељује један водећи ментор, који координира општи план менторства, уз могућност додељивања ментора из матичне земље и/или стручњака за дату област, као и додатних ментора специјализованих за специфичне стручне области. Кроз учешће у овом програму стартап предузећа добијају посвећеног главног ментора, приступ бази локалних и међународних ментора и постају део изабране мреже српских стартапа.

Овај интензиван, свеобухватан програм креиран је, пре свега, како би помогао предузећима у савладавању препрека на неким од најтежих корака у развоју иновативног стартапа, пре свега приступа капиталу и експертизи неопходној за раст. Обезбеђује грантове, истовремено повезујући осниваче стартапа са искусним инвеститорима. Циљ Катапулта је да повеже стартапе и инвеститоре тако што једној страни омогућује прилику за реализацију својих идеја, а другој пружа прилику да препозна успешна предузећа и да инвестира у њих. Сваки стартап у Катапулту има прилику да добије грант до 300.000 евра уколико прикупи средства од инвеститора у овом или већем износу.

Стартапи који су до сада прошли кроз Катапулт акцелератор успели су да прикупе преко 15 милиона евра од инвеститора, просечно око милион евра по стартапу, укључујући и средства која је пласирао Фонд за иновациону делатност.

До сада, власници стартап организација морали су да проналазе сличне програме подршке у иностранству. Катапулт је приступачно и ефикасно домаће решење за било који локални стартап који већ има развијен први производ или МВП (енг. minimum viable product) и који тражи подршку у даљем расту и развоју.

Средства за реализацију Катапулт програма обезбеђена су заједничким улагањем Републике Србије (Министарство науке, технолошког развоја и иновација) кроз зајам и техничку подршку Светске банке у износу од 7,7 милиона евра и бесповратне финансијске подршке Европске уније у износу од 10 милиона евра.

Припремила: Братислава Стојановић

ДОБИТНИК CEN/CENELEC НАГРАДЕ ЗА ИНОВАЦИЈЕ 2022. ГОДИНЕ

Редовни професор на Отвореном универзитету у Великој Британији, господин Фридолин Вајлд, био је специјални гост на CEN/CENELEC Генералном заседању у Београду. Професор Вајлд је добитник престижне награде за иновације у 2022. години, коју додељују европске организације за стандардизацију.

Фридолин Вајлд је професор на Институту за образовну технологију Отвореног универзитета, који води Лабораторију за повећање перформанси (Performance Augmentation Lab - PAL). Професор Вајлд настоји да затвори дисоцијативни јаз између апстрактног знања и његове практичне примене, истражујући радикално нове облике повезивања директно од сазнања нечега „у принципу“ до примене тог знања „у пракси“ и убрзавајући његово усавршавање и интеграцију у углађене перформансе. Водио је и још увек води бројне истраживачке пројекте које финансира ЕУ, Европска свемирска агенција, као и националне. председава различитим професионалним и радним групама за стандарде у IEEE, ISO, BSI, CEN, EA-TEL. Раније је био предавач на Универзитету Оксфорд Брукс, Институту за медије ОУ и Универзитету за економију и бизнис у Бечу у Аустрији. Студирао је на Универзитету у Регензбургу, Немачка.

Извор: <https://uk.bettshow.com/ahead-by-bett/advisory-board/prof-dr-fridolin-wild>

У следећем броју билтена „Стандардизација“ биће објављен интервју са овим врхунским европским стручњаком.

Припремила: Братислава Стојановић

КРОЗ ПРИЗМУ ИНФРАСТРУКТУРЕ КВАЛИТЕТА

АТС - ДОМАЋИН ЕА МАС КОМИТЕТА

Акредитационо тело Србије (АТС) имало је част да буде домаћин 48. Комитета за мултилатералне споразуме Европске организације за акредитацију – EA MULTILATERAL AGREEMENT COUNCIL (MAC) MEETING. Седнице Комитета одржане су 26. и 27. априла 2023. године у пријатној и радној атмосфери сале Никола Тесла у хотелу Метропол у Београду.

Овогодишње заседање Комитета окупило је 60 представника, чланова ЕА, из преко 40 држава, као и представнике MAC Management Group.

ЕА МАС Комитет одговоран је за ефективно и непристрасно спровођење и праћење процеса колегијалних оцењивања. Надлежност Комитета је, између осталог, и да доноси одлуке у вези са статусом потписника мултилатералних споразума ЕА (ЕА МЛА) у односу на обављена колегијална оцењивања, као и да извештава Генералну скупштину ЕА о свим донесеним одлукама.

Извор: <https://www.ats.rs/sr/vesti/2023/04/ats-domacin-ea-mac-komiteta>

Припремио: Јован Петровић

ДАН АКРЕДИТАЦИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

На дан 28. јуна пре тачно 23 године, Акредитационо тело Србије доделило је прву акредитацију те је Статутом АТС-а овај датум дефинисан као Дан акредитације у Републици Србији који са поносом обележавамо свих ових година.

Такође значајан датум, не само за нас већ и за цео свет, јесте 09. јун када се широм планете обележава Светски дан акредитације који је АТС ове године прославило у свечаној сали Народне банке Србије. Том приликом је обележено и 25 година постојања АТС уз присуство оснивача акредитације у нашој земљи, као и првих људи институција инфраструктуре квалитета.

Извор: <https://www.ats.rs/sr/vesti/2023/06/cestitamo-28-jun-dan-akreditacije-u-republici-srbiji>

Припремио: Јован Петровић

СВЕТСКИ ДАН МЕТРОЛОГИЈЕ

World Metrology Day

Bureau
International des
Poids et
Mesures

20 May 2023

www.worldmetrologyday.org

Дирекција за мере и драгоцене метале обележила је Светски дан метрологије 17. маја 2023. године у просторијама ДМДМ. Светски дан метрологије, ове године обележава се под слоганом „Мерења подржавају глобални прехранбени систем“, чиме је истакнут значај метрологије у области производње хране, обезбеђујући тачна и поуздана мерења у сваком кораку ланца снабдевања храном.

Свечаности поводом обележавања овог значајног датума присуствовали су представници Министарства привреде – државни секретар Бобан Бирманчевић и в. д. помоћника директора Сектора за квалитет и безбедност производа Никола Витас, директор Акредитационог тела Србије мр Драган Пушара, директорка Института за стандардизацију Србије Татјана Бојанић, помоћник директора за радијациону и нуклеарну сигурност и безбедност Института за нуклеарне науке Винча др Славко Димовић, гости и запослени у ДМДМ.

Извор: <https://www.dmdm.rs/rs/vesti/obeleden-svetski-dan-metrologije-202305181518>

Припремио: Јован Петровић

ПРОГРАМ ПОДСТИЦАЊА РАЗВОЈА ПРЕДУЗЕТНИШТВА

На 56. седници Владе Републике Србије усвојена је уредба о утврђивању Програма подстицања предузетништва кроз развојне пројекте у 2023. години.

Законом о буџету Републике Србије за 2023. годину за реализацију пројекта Подршка развоју предузетништва опредељена су средства у износу од 1.982.499.000 динара, од чега је 900.000.000 динара намењено за реализацију Програма подстицања предузетништва кроз развојне пројекте у 2023. години. Право да се пријаве на јавни позив за доделу бесповратних средстава и право да поднесу захтев за кредит код Фонда за развој Републике Србије имају предузетници, микро, мали и средњи привредни субјекти и задруге који су регистровани у Агенцији за привредне регистре.

Такође, донета је и уредба о утврђивању Програма подстицања развоја предузетништва кроз финансијску подршку за почетнике у пословању и младе у 2023. години за чију сврху је опредељено 300.000.000 динара. Циљ Програма је подстицање развоја предузетништва и одрживог економског развоја, односно повећање броја привредних субјеката, подршка почетницима за отпочињање самосталног пословања, подршка младим предузетницима и подстицање запошљавања.

Извор: <https://privreda.gov.rs/aktuelno/vesti-i-saopstenja/usvojene-dve-uredbe-koje-se-odnose-na-programe-podsticanja-preduzetnistva-kroz-razvojne-projekte-i>

Припремио: Јован Петровић

CENELEC

INSTITUTE FOR
STANDARDIZATION
OF SERBIA

ANNUAL MEETING

BELGRADE
2023